

УПЛЫЎ МІЖНАРОДНАЙ АБСТАНОЎКІ НА ПРАЦЭС УТВАРЭННЯ БССР

Спробы стварэння беларускай дзяржаўнасці ў выглядзе аўтаноміі рабіліся беларускімі камуністамі даўно, хаця і безвынікова. Але 24 снежня ЦК РКП(б) раптоўна прымае пастанову аб абвяшчэнні БССР і адначасова даручае Паўночна-Заходняму абкаму разгарнуць працу па нацыянальна-дзяржаўнаму будаўніцтву.

Аб раптоўнасці гэтага кроку сведчаць наступныя падзеі. Так, у тэлеграме В. Леніна да галоўнакамандуючага Вацэціса, аб падтрымцы Савецкіх урадаў на займаемых Чырвонай арміяй тэрыторыях ад 29 лістапада 1918 г. (гаворка ідзе аб савецкіх урадах Украіны, Літвы, Латвіі і Эстоніі) няма і ўспаміну пра Беларусь. Акрамя гэтага, у пастанове Паўночна-Заходняга абласнога камітэта РКП(б) ад 2 снежня 1918 г. аб скліканні 27 снежня 1918 г. VI чарговай партыйнай канферэнцыі пытання аб абвяшчэнні ССРБ таксама няма.

Але 25 снежня ў ЦК РКП (б) выклікаюцца беларускія камуністы на чале з З. Жылуновічам, і ім прапануецца скласці спіс беларускага ўрада. У той жа дзень І. Сталін вядзе размову па прамому проваду з Мясніковым, у якой ставіць яго перад фактам рашэння ЦК аб стварэнні беларускай савецкай рэспублікі. Паказальна, што ўжо ў гэтай размове І. Сталін дакладна не патлумачыў лёс Магілеўскай і Віцебскай губерняў, што дае падставу лічыць: з самага пачатку Беларусь планавалася ў межах дзвух губерняў – Мінскай і Гродзенскай.

Чым жа было выклікана гэтае даволі хуткае рашэнне? На гэты конт даследчыкі прыводзіць розныя меркаванні, але самі бальшавікі тлумачылі гэты крок міжнароднымі абставінамі. Найбольш часта гаварылася аб стварэнні буфернай рэспублікі, каб адгарадзіць Савецкую Расію ад варажыха капіталістычнага акружэння, аднак Беларусь з яе станам эканомікі і адсутнасцю ўласных узброеных сіл не магла выконваць гэтую функцыю і таму гэтае тлумачэнне нельга разглядаць як цалкам сур'езнае.

Хутчэй мэтай стварэння буфернай рэспублікі была не столькі рэальная спроба адгарадзіцца ад варажых Еўропы, колькі магчымасць весці дыпламатычную гульню напярэдадні Парыжскай мірнай канферэнцыі, якая павінна была падвесці вынікі I Сусветнай вайны.

У той час было добра вядома, што Францыя, як адна з краін пераможцаў, будзе дабівацца аднаўлення незалежнай Польскай дзяржавы ў межах 1772 года. Польшча была павінна стварыць супрацьвагу Германіі ў Цэнтральнай Еўропе. Хаця гэта і не зусім падабалася Англіі, але такое разгортванне падзей было цалкам магчыма, паколькі адраджэнне Польшчы падтрымлівалі і ЗША. У гэтых ўмовах бальшавікі вырашылі пайсці на стварэнне дзяржавы, якая магла б прэтэндаваць на тыя ж самыя землі, паколькі яны, хаця і ўваходзілі некалі ў склад Рэчы Паспалітай, але былі населены беларусамі. Такім чынам, стварэнне беларускай дзяржавы давала магчымасць паставіць сусветную супольнасць перад фактам існавання іншага цэнтра кансалідацыі беларускіх зямель, які меў на гэта болей правоў, чым Польшча.

Далейшае аб'яднанне Беларусі і Літвы сведчыць, на наш погляд, аб жаданні надаць гэтым прэтэнзіям яшчэ больш грунтоўны характар. Літбел фактычна абвешчаўся ў старых межах ВКЛ, якое, як вядома, было адной з “федэратыўных” частак Рэчы Паспалітай. Болей таго, улічваючы лозунг бальшавікоў аб “перманентнай рэвалюцыі”, такое ўтварэнне давала магчымасць пашырэння рэвалюцыі і на Польшчу і ажыццяўленне папулярнай у Польшчы ідэі аднаўлення Рэчы Паспалітай у межах 1772 г., але ўжо на савецкай аснове.

Так, у пратаколе аб'яднанага экстранага пасяджэння членаў Белнацкама і прадстаўнікоў Цэнтральнага Бюро беларускіх камуністычных секцый РКП(б), якое адбылася 25 снежня 1918 г. у Маскве, гаворыцца: “тав. Жылуновіч паведаміў сходу аб тым, што сёння народны камісар па справах нацыянальнасцяў т. Сталін, запрасіўшы да сябе па тэлефону адказных супрацоўнікаў Беларускага нацыянальнага Камісарыята, узяў пытанне аб дзяржаўным уладкаванні Беларусі. З абмену думкамі высветлілася, што з прычыны міжнародных адносін, якія склаліся і ў мэтах узмацнення і пашырэння сацыялістычнай рэвалюцыі ў сусветным маштабе, у наступны час наспела неабходнасць абвешчэння Беларусі як самастойнай ва ўсіх адносінах нацыі, незалежнай сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі”

Стварэнню Беларускай Рэспублікі безумоўна надаваўся і прапагандысцкі характар. У чаканні сусветнай рэвалюцыі бальшавікам быў патрэбен прыклад узорных савецкіх рэспублік, як правобразу “сусветнай федэрацыі савецкіх рэспублік” аб якой марыў В. Ленін.

Такім чынам, з вышэй выкладзенага магчыма зрабіць выснову, што існаванне Савецкай Беларусі з самага пачатку насіла супярэчлівы характар. З аднаго боку, яна разглядалася як частка РСФСР і

кіравалася яе ўрадам, з другога боку, яна павінна была выступаць у якасці суб'екта міжнароднага права.

УДК 37.015.3

В.М. Острога, доц., канд. ист. наук
(БГТУ, г. Минск)

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОММУНИКАЦИЯ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ БЕЛАРУСИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВВ.: УЧИТЕЛЯ И УЧЕНИКИ

Консервативная направленность образовательной политики Российского государства сводилась к стремлению обеспечить социальную стабильность через сохранение старой школы и монополию на образование за господствующими слоями общества. Эффективность труда и достижение поставленных целей во многом зависели от грамотного решения кадрового вопроса, профессиональной компетентности педагогов и слаженной работы всего коллектива. Условия труда и повседневной жизни учителей низших и средних учебных заведений имели существенные отличия. Но всех передовых педагогов объединяло желание избавиться от формализма в учебно-образовательном процессе, наладить деловую и личную коммуникацию на началах гуманизма, уважения и взаимопонимания.

Эффективное выполнение функциональных обязанностей директоров и инспекторов учебных заведений предполагало наличие у них самих самых широких компетенций: не только высокого уровня научно-теоретической и методической подготовки, педагогического опыта и стажа в системе образования, но и высоких личных, человеческих качеств, внутренней культуры, умения найти контакт с подчиненными и наладить с ними хорошие деловые отношения. Именно руководители средних школ формировали педагогические коллективы, тем самым создавая тот морально-психологический климат учительской корпорации, который должен был способствовать успешной деятельности вверенных им учебных заведений. Различные интриги и конфликты негативно сказывались на внутренней обстановке учебных заведений и результатах труда учителей. Сами преподаватели опасались конфликтов с директором, старались четко выполнять все указания, не противоречить ему и тем самым не портить установившихся деловых отношений. Это могло негативно отразиться как на объеме учебной нагрузки и, следовательно, на размере жалованья, так и вы-